

Наталія Хома¹

Ветеранська спортивна дипломатія в системі громадсько-політичного активізму та публічної дипломатії

Метою статті визначено з'ясування особливостей і потенціалу ветеранської спортивної дипломатії як інструмента громадсько-політичного активізму та публічної дипломатії. Розв'язано завдання: 1) схарактеризовано процес становлення ветеранської спортивної дипломатії; 2) запропоновано авторську концептуалізацію цього типу дипломатії; 3) систематизовано світовий та український досвід реалізації ветеранської спортивної дипломатії; 4) з'ясовано механізми інтеграції ветеранів у сферу міжнародних відносин через інструменти спорту. Побудована модель дослідження з таких структурних елементів: 1) соціальний активізм ветеранів; 2) залученість у ветеранський спорт; 3) вихід активності за межі спорту в громадсько-політичну площину у формі ветеранської спортивної дипломатії. Аргументовано, що в останнє десятиліття ветеранський спорт інтегрувався у сферу активізму та публічної дипломатії. Це пояснено: 1) активізацією неурядових акторів у міжнародних відносинах; 2) зростанням у глобальному масштабі чисельності ветеранів і ветеранських спільнот через виклики миру та безпеці; 3) регулярністю проведення міжнародних спортивних змагань ветеранів. Ветеранську спортивну дипломатію визначено формою громадсько-політичного активізму, яка синтезує елементи ветеранського спорту, державної ветеранської політики та міжнародних відносин. Її змістом визначено здійснення міжнародної комунікації через спорт з урядовими й неурядовими інституціями, громадськістю інших країн для просування інтересів своєї держави та ветеранської спільноти. Аргументовано, що ветеранська спортивна дипломатія має відмінні завдання в державах у стані миру і в стані збройних конфліктів (воєн).

Ключові слова: ветерани, ветеранський спорт, публічна дипломатія, ветеранська спортивна дипломатія, інструменти м'якої сили, громадсько-політичний активізм, гуманітарна дипломатія.

Nataliia Khoma¹

Veterans' Sports Diplomacy in the Context of Civic and Political Activism and Public Diplomacy

The purpose of this article is to examine the characteristics and potential of veteran sports diplomacy as a tool for civic and political activism and public diplomacy. The following tasks have been accomplished: 1) the process of the emergence of veteran sports diplomacy has been characterized; 2) the author's conceptualization of this type of diplomacy has been proposed; 3) global and Ukrainian experience in the implementation of veteran sports diplomacy has been systematized; 4) the mechanisms for integrating veterans into the sphere of international relations through sports instruments have been identified. A research model has been constructed based on the following

¹ Доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів, Україна.

Doctor of Political Sciences, Professor, Professor at the Department of Political Science and International Relations, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine.

E-mail: nataliia.m.khoma@lpnu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-2507-5741>.

structural elements: 1) social activism of veterans; 2) involvement in veteran sports; 3) the extension of activity beyond sports into the socio-political sphere in the form of veteran sports diplomacy. It is argued that over the past decade, veteran sports have become integrated into the sphere of activism and public diplomacy. This is explained by: 1) the increased involvement of non-governmental actors in international relations; 2) the global growth in the number of veterans and veteran communities due to challenges to peace and security; 3) the regular occurrence of international veteran sports competitions. Veteran sports diplomacy is defined as a form of civic and political activism that combines elements of veteran sports, state veteran policy, and international relations. Its essence lies in conducting international communication through sports with governmental and non-governmental institutions, as well as with the public in other countries, to promote the interests of one's own state and the veteran community. It is argued that veteran sports diplomacy has distinct objectives in states at peace and in states experiencing armed conflicts (wars).

Keywords: veterans, veteran sports, public diplomacy, veteran sports diplomacy, soft power tools, civic and political activism, humanitarian diplomacy.

Постановка наукової проблеми та її значення. Попри фрагментацію міжнародного порядку та посилення силових сценаріїв у розв'язанні проблем міжнародних відносин, інструменти м'якої сили не втратили свого значення. У цьому контексті важливим новітнім інструментом є ветеранська спортивна дипломатія. Вона формується на перетині соціального активізму ветеранів, спортивних практик та діяльності у площині міжнародних відносин.

Попри загальне зростання уваги до проблематики реінтеграції ветеранів та розвитку адаптивного спорту, у науковому дискурсі бракує системного розуміння того, як соціальний активізм ветеранів, сформований у межах ветеранських спортивних спільнот, інституціоналізується та трансформується у ресурс публічної дипломатії, здатний виступати інструментом м'якої сили у просуванні національних інтересів України на міжнародній арені. Наявність цієї аналітичної прогалини зумовлює потребу в теоретичному осмисленні ветеранської спортивної дипломатії як специфічна форма громадсько-політичного активізму та публічної дипломатії.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Академічна література щодо ветеранської спортивної дипломатії залишається обмеженою. Це зумовлено як порівняно новизною феномена ветеранської спортивної дипломатії, так і ще недостатньо сформованою суб'єктністю ветеранів у сфері публічної дипломатії у більшості держав. Ветеранська спільнота лише відносно нещодавно почала позиціювати себе в цій сфері. Ветеранська спортивна дипломатія розвивається передусім у країнах, які нещодавно пережили або зараз переживають збройні конфлікти (війни), а також у тих демократичних державах, збройні сили яких були залучені до участі у воєнних конфліктах та території інших країн.

Попри значний дослідницький інтерес до ролі спорту в міжнародних відносинах, ветеранський та адаптивний спорт у контексті соціальних наук вивчається віднедавна (Castle *et al.*, 2024). Цей спорт досліджувався передусім науками про здоров'я (Brittain *et al.*, 2024). Наявні дослідження ветеранського та адаптивного спорту переважно не охоплюють суспільно-політичні аспекти. Вивчення соціального, політичного та комунікативного потенціалу ветеранського та адаптивного спорту лише розпочинаються. Саме в цьому вимірі формується та стає предметом вивчення ветеранська спортивна дипломатія. Уже запропоновано авторські оцінки соціального значення таких міжнародних спортивних змагань ветеранів, як «Ігри воїнів» (Warrior Games) та «Ігри нескорених» (Invictus Games) (Mackintosh *et al.*, 2025; Roberts *et al.*, 2021; West, 2022). Також учені зробили кроки до з'ясування, як міжнародні спортивні заходи ветеранів можуть функціонувати як платформи для артикуляції дискурсу війни та миру (Dart, 2017; Cooper *et al.*, 2023).

Залишається не вивченим питання про те, як потенціал ветеранів завдяки спорту можна використовувати для відстоювання на міжнародній арені інтересів держави, народу, ветеранської спільноти. Запропоноване дослідження спрямоване на подолання цієї прогалини.

Формулювання мети та завдання статті. Метою дослідження є з'ясування особливостей і визначення потенціалу ветеранської спортивної дипломатії як інструмента громадсько-політичного активізму та публічної дипломатії.

Завдання дослідження: 1) проаналізувати процеси становлення ветеранської спортивної дипломатії; 2) концептуалізувати ветеранську спортивну дипломатію; 3) дослідити світовий досвід реалізації ветеранської спортивної дипломатії; 4) проаналізувати український кейс ветеранської спортивної дипломатії; 5) з'ясувати механізми інтеграції ветеранів у сферу міжнародних відносин через інструменти спорту (адаптивного спорту).

Методологія дослідження. В основу нашої моделі дослідження покладено три взаємопов'язані структурні елементи, зміст яких конкретизовано відповідно до поставленої мети дослідження. Цими складовими, які логічно продовжують одна одну, є: 1) соціальний активізм ветеранів; 2) залученість у ветеранський спорт; 3) вихід активності за межі спорту в громадсько-політичну площину у форматі ветеранської спортивної дипломатії.

1) *Соціальний активізм ветеранів як основа.* Активізм ветеранів як соціальна база передбачає наявність у ветеранів внутрішньої мотивації, суб'єктності та ініціативності. Це уможливується завдяки ветеранським спільнотам, участі в івентах за участю ветеранів, зокрема й спортивних. Ветеранські організації виконують функцію соціальних платформ взаємодії, сприяють формуванню стійких мереж комунікації.

2) *Ветеранський (зокрема й адаптивний) спорт як механізм трансляції внутрішньої активності на зовнішній рівень.* Він дозволяє локальний соціальний капітал трансформувати у ресурс громадсько-політичного та іншого активізму. Через ветеранський спорт функціонує як інституціоналізований канал, через який активність ветеранів набуває публічної видимості, організаційної структури та потенціалу впливу. У цьому контексті реалізуються форми колективної дії та комунікації, що виходять за межі локальної спільноти та набуває форми участі не лише у міжнародних спортивних змаганнях ветеранів, а й соціальних, громадсько-політичних подіях. Формуються мережеві ініціативи та партнерства між ветеранськими спільнотами різних країн, а ветерани отримують можливості долучатися до публічних практик, просування ціннісних наративів.

3) *Публічна дипломатія як зовнішній вимір і результат трансформації активності ветеранів.* Локальна активність ветеранів перетворюється на зовнішньополітичний ресурс, тобто ветеранська спортивна дипломатія може виступати інструментом м'якої сили держави. Ветерани завдяки спорту отримують можливості впливати на міжнародну спільноту та громадську думку інших країн. Ветеранський спорт стає важливим інструментом формування позитивного міжнародного іміджу держави та просування її стратегічних наративів. Це набуває особливого значення для держав, що перебувають у стані збройного конфлікту (війни) або на етапі повоєнної відбудови. Відтак публічна дипломатія постає як результат трансформації соціального активізму ветеранів через спортивні механізми та інструменти ветеранської спортивної дипломатії.

Для аргументації того, що ветеранський спорт і ветеранська спортивна дипломатія здатні функціонувати як платформа соціального активізму, інтегровано кілька теоретичних підходів:

- а) теорію соціального капіталу (Р. Патнем) (Putnam, 2000);
- б) теорію нових соціальних рухів (А. Турен, Ю. Габермас) (Touraine, 1981; Habermas, 1987);
- в) концепцію м'якої сили (Дж. Най) (Nye, 1990) та розвинені в її межах неї аналітичні підходи до спортивної дипломатії, зокрема її ветеранського виміру.

З позиції теорії соціального капіталу ветеранський спорт сприяє формуванню як *bonding* (внутрішньої згуртованості ветеранів), так і *bridging* (зв'язків з ширшим суспільством), тобто – соціальному капіталу (за Р. Патнамом). Це створює структурні передумови для колективної дії та розвитку активізму. Через спорт ветерани набувають статусу інституціоналізованого громадянського суб'єкта, здатного мобілізувати ресурси, формувати публічні запити та певною мірою навіть впливати на політичні процеси.

У межах теорії нових соціальних рухів ветеранський спорт і ветеранська спортивна дипломатія інтерпретуються як форми активізму, що ґрунтуються не лише на матеріальних інтересах, а й на ідентичності, гідності і т. ін. Ветеранський спорт конструює рамку ідентичності, в якій ветерани репрезентують себе не як жертви війни, а як активні та соціально значущі суб'єкти. Це трансформує їх у акторів громадсько-політичного активізму.

Аналіз ветеранського спорту та ветеранської спортивної дипломатії з позиції концепції м'якої сили дозволяє інтерпретувати їх як інструменти такого типу сили. Держава і громадянське суспільство використовують міжнародні спортивні події, залучають ветеранів-спортсменів

для формування позитивного міжнародного іміджу, просування певних ідей (інклюзія, реабілітація, права ветеранів та ін.), а також для трансляції важливих наративів у міжнародному середовищі.

Методологічно ключовими є механізми трансформації ветеранського спорту в платформу соціального активізму та інструмент публічної дипломатії. Поступовий перехід від індивідуальної дії ветеранів (через реабілітацію, адаптивний спорт) до публічної дії громадсько-політичного значення ілюструє наступна послідовність дій та процесів: ветеранський, адаптивний спорт → регулярна взаємодія ветеранів → формування мереж соціальної взаємодії ветеранів у спортивному середовищі → колективна дія (в межах спортивних подій та поза ними) → громадські ініціативи. Ключовим механізмом ветеранської спортивної дипломатії, за нашою гіпотезою, є трансляція наративів крізь призму персоналізованого досвіду ветеранів. Нормативно-дискурсивний механізм охоплює участь у міжнародних спортивних змаганнях ветеранів, публічні виступи, медіарепрезентацію і т. ін., що формує сприйняття ветеранів як вагомому ресурсу суспільства та держави. Інституційний механізм, своєю чергою, забезпечує умови для розвитку ветеранського спорту та формування у ветеранів навичок, важливих для ефективного громадсько-політичного активізму.

Виклад основного матеріалу. Спорт є присутнім у системі міжнародних відносин ще з античних часів. Починаючи з другої половини ХХ ст., у зв'язку з розширенням можливостей недержавних акторів (Cooper *et al.*, 2013) у сфері дипломатії, суб'єкти зі сфери спорту почали активно застосовувати неформальні дипломатичні інструменти (Black and Peacock, 2013). Тривалий час у дискурсі про міжнародні відносини спорт позиціювався як інструмент, здатний посилювати міжнародну солідарність, знижувати рівень конфронтації та створювати платформи для діалогу держав і народів. У межах ліберальної та конструктивістської парадигм спорт розглядався як соціальний інститут, що сприяє формуванню спільних норм і зміцненню довіри. Тим самим спорт претендував на роль механізму пом'якшення наслідків анархічної природи міжнародної системи.

У сучасних умовах безпекове середовище істотно трансформувалося, однак спорт продовжує залишатися сферою застосування інструментів м'якої сили. Голос спорту та спортсменів набуває більшої ваги та виразності у зв'язку з актуалізацією проблематики війни та миру (Khoma and Nikolaieva, 2024). У контексті предмета дослідження принципово важливим є те, що спорт зберігає функцію каналу комунікації (Rofe, 2016), через який різні соціальні групи (зокрема ветерани) реалізують публічні функції, у тому числі в міжнародному вимірі.

Зародження ветеранського спорту пов'язується з періодом завершення Другої світової війни. Тоді він мав виключно реабілітаційне спрямування і не розглядався поза межами медичного контексту. Ветеранський спорт функціонував передусім як терапевтичний інструмент. Ці процеси відбувалися в межах британського Національного центру лікування травм хребта при лікарні Сток-Мандевілл, а також у рамках організованих лікарем неврологом Л. Гуттманом Сток-Мандевільських ігор (1948 р.) (Goodman, 1986; Rogan, 2010). Наступною знаковою подією стало започаткування Параолімпійських ігор (з 1960 р.), які сприяли переосмисленню ролі спорту як інструмента не лише фізичної, а й соціальної реабілітації ветеранів (Brittain, 2012).

У 1970–1990-х рр. ветеранський спорт набув ширшого соціального виміру завдяки розвитку спортивних клубів ветеранів і ветеранських організацій. Акцент змістився на інтеграцію фізичної активності, соціальної інтеграції та психологічної адаптації. У 2000-х рр. відбулося інституціональне оформлення адаптивного спорту, а також розпочалося проведення міжнародних спортивних змагань ветеранів, зокрема «Ігри воїнів» – з 2010 р., «Ігри нескорених» – 2014 р. та ін. «Ігри нескорених» постають як найбільш репрезентативний кейс, що демонструє, як ветеранський спорт може поєднувати реабілітаційну функцію з суспільно-політичною. Попри те, що у США, Ізраїлі, Австралії та ін. державах ветеранський спорт також використовується як інструмент публічної дипломатії, саме британський підхід виділяється системністю та інституційною завершеністю.

Відтак, починаючи з 2010-х років, ветеранський спорт поступово інтегрується у сферу публічної дипломатії завдяки синергії ветеранського та адаптивного спорту, державної ветеранської політики, міжнародних відносин та інших сфер. Ці процеси передусім були ініційовані в тих демократичних державах (Велика Британія, Канада, США, Франція та ін.), які нині мають

великі ветеранські спільноти внаслідок участі їхніх збройних сил в конфліктах та війнах по всьому світу.

Спорт володіє значним потенціалом як канал ветеранської дипломатії. У поєднанні з ветеранським досвідом це уможливорює комунікацію крізь призму індивідуальних життєвих історій, а не виключно через офіційні заяви державних інституцій.

Хоч ветеранська спортивна дипломатія уже може розглядатися як важливий інструмент державної політики у країнах із розвиненими ветеранськими спільнотами та ефективною ветеранською політикою, але її значення суттєво зростає в державах, на території яких ведуться/велися збройні конфлікти (війни) та на етапі повоєнної відбудови. Крізь призму ветеранського спорту та меседжів, які транслюють ветерани міжнародній громадськості під час спортивних змагань та інших комунікацій, формується громадська думка іноземної аудиторії щодо конкретних збройних конфліктів (воєн) та народів, які протистоять державам-агресорам. Сучасні міжнародні ветеранські спортивні змагання виконують функцію комунікативних майданчиків, на яких ветерани не лише демонструють фізичну витривалість, а й репрезентують власну історію. Такі події стають платформами для формування наративів про стійкість, міжнародну солідарність, спільні загрози та ін. Це особливо виразно проявляється під час ветеранських змагань за участю команд із держав, які перебувають у стані збройного конфлікту (війни). Такі команди намагаються використати будь-які івенти, зокрема й спортивні, для донесення певних наративів до міжнародної аудиторії.

Для ветеранів участь у міжнародних спортивних змаганнях є не лише формою спортивної активності, а й важливим каналом репрезентації своєї держави (Omar-Fauzee *et al.*, 2010), можливістю демонструвати національний характер, силу духу та стійкість. Спортивні досягнення у цьому контексті символічно ототожнюються зі стійкістю нації в умовах війни та її здатністю до опору (Kobierecki, 2013). Можливість і здатність репрезентувати національну ідентичність і почуття національної гордості через спортивні практики є важливою компонентою ветеранського досвіду (Elling *et al.*, 2014). Це сприяє поступовій інтеграції ветеранського спорту в дипломатичні та комунікаційні практики демократичних держав, особливо тих, що мають чисельні ветеранські спільноти та травматичний досвід війни. На прикладі України ці процеси набувають особливої виразності. Відтак міжнародні ветеранські спортивні події та ветеранські форуми перетворюються на майданчики для формування та трансляції наративів про війну, мир, солідарність, міжнародну підтримку, демократичні цінності і т. ін.

Актуалізується питання про те, якою мірою ветерани використовують спорт для досягнення ширших соціальних цілей, зокрема у сфері міжнародних взаємодій і публічної дипломатії. На нашу думку, у цьому питанні доцільно виокремити кілька ключових аспектів.

1) Про ветеранів з яких держав йдеться – тих, що захищали свою державу, чи тих, хто виконували бойові завдання на території інших держав? Якщо українські ветерани виконували функцію захисту власної держави, то американські, британські та ін. ветерани воювали та воюють нині за межами своїх держав, як-от у випадку з регіоном Близького Сходу у 2026 р. Припускаємо, що ця відмінність може впливати на мотивацію ветеранів як саме використовувати спорт: лише як інструмент реабілітації та соціальної інтеграції, чи ще і як інструмент ширшої суспільної та міжнародної діяльності.

2) Рівень сформованості у ветеранів компетенцій, необхідних для реалізації функцій публічної дипломатії – комунікаційної, іміджевої, контрпропагандистської та ін. Такі компетенції вимагають певної освіти, досвіду роботи, набутих зазвичай до військової служби, або ж доступу до освітніх і тренінгових програм уже у статусі ветерана.

3) Інституційна спроможність державних і недержавних акторів підтримувати та посилювати громадсько-політичний активізм ветеранів. Зокрема, йдеться про реалізацію програми, спрямованих на формування у ветеранів навичок представлення інтересів держави, ветеранської спільноти та просування відповідних наративів у публічному просторі.

Потенційно участь ветеранів у міжнародних спортивних змаганнях створює передумови для формування довгострокових міжнародних партнерств і мереж взаємодії. Реалізація цього потенціалу залежить як від рівня активності самих ветеранів, так і від залученості державних інститутів, неурядових організацій. Якщо ветеранська спільнота орієнтуватиметься не лише на спортивні досягнення та реабілітаційний ефект, а й на досягнення соціальних, громадсько-

політичних та ін. цілей, то міжнародні ветеранські спортивні змагання можуть трансформуватися у повноцінні платформи публічної дипломатії.

За нашою оцінкою, ветеранський спорт проявляється у кількох взаємопов'язаних вимірах, зокрема:

1) *як інструмент м'якої сили*. Ветеранський спорт сприяє формуванню позитивного іміджу держави через персоналізовані історії стійкості та гідності ветеранів. Участь ветеранів у міжнародних спортивних змаганнях репрезентує їхню силу духу. Ветерани взаємодіють з іноземними аудиторіями поза межами офіційного дискурсу та політичної риторики. Вони доносять інформацію про війну через призму власного досвіду. Це доповнює інструментарій класичної дипломатії;

2) *як контрнарратив до пропаганди*. Особливо в умовах війни, а також на етапі повоєнної відбудови, ветеранський спорт здатен виступати інструментом протидії дезінформації та недружнім інформаційним впливам;

3) *як інструмент формування міжнародних партнерських мереж*. Через спортивні події за участю ветеранів вибудовуються горизонтальні зв'язки між ветеранськими спільнотами різних країн. Також до системи міжнародних взаємодій за участю ветеранів залучаються урядові інституції, реабілітаційні центри, благодійні організації та інші суб'єкти.

Ветеранська спортивна дипломатія виконує багатофункціональну роль. Зокрема, у межах репрезентативної функції ветерани представляють державу, ветеранську спільноту. У межах комунікативної функції ветерани здійснюють міжнародну взаємодію на неурядовому рівні. Ціннісна функція проявляється у трансляції та утвердженні цінностей миру, демократії, стійкості, людської гідності та ін. Контрпропагандистська функція спрямована на нейтралізацію нарративів, які поширюються недружніми акторами. Водночас ветеранський та адаптивний спорт зберігає свою первинну функцію – реабілітація, соціальна реінтеграція ветеранів у цивільне життя.

Ми розглядаємо ветеранську спортивну дипломатію як складову публічної дипломатії. У її межах ветерани виступають неурядовими дипломатичними акторами, а спорт слугує інструментом міжнародної комунікації, репрезентації та конструювання образу держави. Відтак, ветеранська спортивна дипломатія відтак постає як цілеспрямована діяльність ветеранів, ветеранських організацій, фондів і т. ін., спрямована на трансляцію цілей та цінностей держави, посилення міжкультурного діалогу крізь призму спорту (адаптивного спорту) Цей вид дипломатії ґрунтується на визнанні унікального досвіду ветеранів та їхнього лідерського потенціалу.

Особливістю ветеранської спортивної дипломатії є інтеграція інструментів спортивної та ветеранської дипломатії. Вона реалізується через діяльність ветеранів як учасників спортивної діяльності, переважно у сфері адаптивного спорту. Ветерани набувають статусу суб'єктів публічної дипломатії завдяки спорту, коли їхня діяльність та особисті історії виходять на міжнародний рівень комунікації. Відтак, ветеранська спортивна дипломатія формується на перетині публічної, спортивної та ветеранської дипломатії.

Ветеранська спортивна дипломатія реалізується на кількох рівнях взаємодії. Зокрема, на міжособистісному рівні відбувається безпосередня комунікація ветеранів із громадянською інших країн. На символічному рівні транслуються відповідні нарративи через використання спортивної символіки, форми, ритуалів (Khoma and Kozma, 2022; Khoma and Vdovychyn, 2022) і т. ін. На медійному рівні здійснюється комунікація з представниками медіа, кінокомпаній, сервісів потокового відео, інфлюенсерами і т. ін. На інституційному рівні ветерани взаємодіють з організаційними комітетами спортивних змагань, федераціями спорту, урядовими інституціями, зокрема дипломатичними установами.

Кейс Принца Гаррі є найбільш репрезентативним для ілюстрації потенціалу ветеранської спортивної дипломатії. Він є ветераном бойових дій в Афганістані (2008, 2012 рр.), а також засновником «Ігор Нескорених». Принц Гаррі використовує власний ветеранський досвід і символічний капітал для реалізації ініціатив у площині публічної дипломатії. Його доцільно розглядати як інституційного дизайнера ветеранської дипломатії, оскільки він ініціював і вибудував стали міжнародні механізми її реалізації у сфері спорту.

Ще одним репрезентативним актором ветеранської спортивної дипломатії є ветеран Д. «Вайзі» Вайсман. Він набув публічної впізнаваності завдяки документальній кінострічці Net-

flіх «Серце нескорених». Після завершення військової служби внаслідок поранення у 2009 році в Афганістані, Д. Вайзман пройшов шлях від реабілітації до активної міжнародної діяльності. Зокрема, він був учасником перших «Ігор нескорених» (2014 р.), лідером британської команди на цих змаганнях в Орландо (2016 р.) і т. д. Як капітан команди, він репрезентував не лише індивідуальний спортивний результат, а колективну ідентичність ветеранської спільноти.

У 2020 р. Д. Вайзман приєднався до команди Фундації «Ігор нескорених», де координує глобальні ініціативи та сприяє розбудові міжнародних партнерських мереж. Ми розглядаємо його як суб'єкта ветеранської спортивної дипломатії на підставі кількох аргументів: 1) він репрезентує трансформацію від індивідуального досвіду травми до глобального представлення ветеранського руху; 2) його діяльність виходить за межі спортивної участі та охоплює формування міжнародних програм, спрямованих на інклюзію ветеранів, реабілітацію та соціальний діалог через спорт; 3) він залучений до стратегічної мережевої комунікації на міжнародному рівні.

Показовими прикладами реалізації інструментів публічної дипломатії стали два візити Принца Гаррі, Д. Вайзмана та інших представників Фундації «Ігор нескорених» до України у 2025 р., зокрема до центру воєнної травми «Superhumans Center». Ці візити та підтримка Фундації сприяли трансформації підходів до реабілітації ветеранів в Україні та посиленню їхньої інтеграції у цивільне життя. Також завдяки цим візитам український кейс отримав додаткову актуалізацію в міжнародному гуманітарному та дипломатичному дискурсі.

На нашу думку, Україна сьогодні є одним з ключових глобальних кейсів для вивчення ветеранської спортивної дипломатії. Упродовж російсько-української війни було активовано широкий спектр інструментів публічної дипломатії. В системі цих інструментів важливе місце посідає спорт, зокрема ветеранський та адаптивний. Водночас ветеранська спортивна дипломатія як окремий напрям публічної дипломатії перебуває на етапі становлення та інституціоналізації.

Очевидно, що будь-яка держава може цілеспрямовано використовувати потенціал ветеранів у площині публічної дипломатії. Однак у випадку України це набуває характеру стратегічної необхідності. В Україні ветерани становлять кількісно значну групу. Станом на 01.03.2026 р. у Єдиному державному реєстрі ветеранів війни зареєстровано понад 1 млн 761 тис. осіб, а їх кількість продовжує зростати. Це великий виклик для держави та суспільства, але водночас і значний ресурс для держави за умови ефективного використання потенціалу ветеранів.

Участь ветеранів у міжнародних спортивних змаганнях уже неодноразово виступала інструментом демонстрації сили та стійкості українців. Досягнення ветеранів – медалі, рекорди чи просто участь у змаганнях попри травми – символізують національну стійкість. Фізична сила та стійкість українських ветеранів набули символічного значення. Кожне досягнення ветеранів у спорті слугує ілюстрацією того, як українці долають виклики російської збройної агресії. Вони перетворюють особисті історії на глобальний наратив про незламність українців в умовах російського терору.

Адаптивні види спорту володіють значним консолідаційним потенціалом. На його підґрунті виникають ініціативи соціально-політичного характеру, зокрема й міжнародні. Спорт стає інструментом комунікації та завдяки цьому ветерани розширюють можливості участі в публічному житті. Через участь у міжнародних спортивних змаганнях українські ветерани реалізують низку завдань, ревалентних для публічної дипломатії. Зокрема, йдеться про представлення України на міжнародній арені, підвищення обізнаності іноземної аудиторії про російсько-українську війну, формування емпатійного сприйняття українського досвіду війни тощо.

Увага в Україні до адаптивного спорту та ветеранської політики є доволі значною. При цьому кількість проектів, які б інтегрували ветеранів в суспільно-політичне життя завдяки сфері спорту, є незначною. Як приклад назвемо проект «Спортивні амбасадори» (CBA Initiatives Center, 2023). Його реалізували благодійний фонд «Повернись живим» у партнерстві з громадською організацією «Ігри Інвіктус Україна» за підтримки Посольства США в Україні. Метою проекту було надати можливість групі вмотивованих ветеранів стати лідерами та спортивними амбасадорами. Міжнародний вимір діяльності ветеранів не був ціллю проекту, бо він фокусувався на локальному рівні взаємодії (в громадах). Однак з огляду на питання, які вивчалися ветеранами, а саме – публічне мовлення, стратегічні комунікації і т. ін., можна припустити, що

набуті компетенції сприятимуть виходу ветеранів-амбасадорів на міжнародний рівень в межах інших ініціатив.

Наразі український ветеранський та адаптивний спорт функціонують як канал м'якої сили, проте залишається недостатньо інституціалізованим. Індивідуальна агентивність ветеранів-спортсменів, тобто їхня здатність виступати суб'єктами міжнародних відносин і впливати на соціально-політичні процеси і т. ін., не підкріплена сталою інституційною роллю недержавних акторів міжнародних відносин. Відтак діяльність окремих українських ветеранів, яку можна інтерпретувати як прояви публічної дипломатії через спорт, здебільшого має ситуативний і фрагментарний характер.

На рівні риторики української влади важливість розвитку ветеранської дипломатії неодноразово визнавалася. Підкреслюється комунікаційний потенціал ветеранів у донесенні ключових меседжів до іноземної аудиторії. Водночас декларативні оцінки потребують інституційного закріплення в межах державної ветеранської політики. Так, у Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року (Verkhovna Rada of Ukraine, 2024) роль ветеранів як суб'єктів публічної дипломатії ніяк не відображена. У цьому контексті особливої ваги набуває активна позиція ветеранських організацій, які можуть виступити агентами просування відповідних ініціатив.

Для ілюстрації викладених нами теоретичних положень про ветеранську спортивну дипломатію звернемося до емпіричних кейсів українських ветеранів, які залучені у спорт (адаптивний спорт) і взаємодіють з міжнародною аудиторією. Зокрема, проаналізуємо кейси Ю. Паєвської, Р. Кашпура та К. Картавцева.

Юлія («Тайра») Паєвська постає, за нашою оцінкою, однією з найяскравіших представниць української ветеранської дипломатії. Вона є військовослужбовицею, парамедиком, громадською діячкою та професійною спортсменкою (айкідо, плавання, стрільба з лука). Вона брала участь у «Іграх нескорених» та стала героїнею документального серіалу Netflix «Серце нескорених» (2023). Ще до повномасштабного вторгнення та полону Принц Гаррі передав Ю. Паєвській нагрудну камеру для відеофіксації матеріалів для Netflix. Від початку російського повномасштабного вторгнення і до полону Ю. Паєвська відзняла 256 ГБ відео своєї роботи парамедика в Маріуполі. Перед самим полонем їй вдалося передати ці матеріали журналістам, що суттєво посилює міжнародний резонанс її історії (Associated Press, 2022). Ю. Паєвська набула широкої упізнаваності завдяки медійному висвітленню історії її полону, а також участі в міжнародних заходах, активній комунікації з міжнародною громадськістю. Її діяльність виходить за межі спорту: поетичні твори, документальні відео, музичні кліпи (як-от кліп 2026 р. гурту «Друга ріка» «7'Я в онлайн») і т. ін. Таким чином кейс Ю. Паєвської демонструє синергію спортивної, гуманітарної та комунікативної публічної дипломатії.

Ю. Паєвська репрезентує державу крізь призму прожитого персонального досвіду і саме це становить ключову перевагу ветеранської дипломатії. Вона не транслює формалізовану офіційну позицію держави, оскільки не обіймає відповідних владних посад. При цьому вона доносить до міжнародної аудиторії ключові наративи України, спираючись на власний досвід участі у війні.

Кейс Ю. Паєвської доцільно інтерпретувати як приклад людиноцентричної публічної дипломатії (human-centered diplomacy) (Zaharna, 2019). Це підтверджується її міжнародним визнанням, зокрема включенням «100 жінок» від BBC (2022 р.), відзначенням премією International Women of Courage Award та ін. Комісія з безпеки і співробітництва в Європі (U.S. Helsinki Commission) проводила слухання за участю Ю. Паєвської, яка розповіла про війну Росії в Україні (CNBC Television, 2022). Вона брала участь у міжнародних заходах високого рівня, зокрема у Другому саміті Перших леді та джентльменів (2022 р.), де порушувала тему повернення українських полонених, викрадених дітей. Цінність подібних виступів полягає у їхній персоналізованості, адже наратив від першої особи суттєво підвищує рівень довіри та емпатійного сприйняття іноземною аудиторією. В оцінці громадськості Ю. Паєвська має високий символічний капітал і довіру. Її не пов'язують з державними інституціями; їй довіряють як свідку та учасниці подій. У цьому контексті довіра до носія меседжу виступає визначальним чинником ефективності публічної дипломатії. Через наративи, які поширює Ю. Паєвська, у світової демократичної громадськості формується чіткіше уявлення про російсько-українську війну та її наслідки. Позиції в публічній дипломатії сприяють реалізації Ю. Паєвською її благодійних проєктів.

Роман «Скіф» Кашпур також відповідає критеріям позиціонування в системі ветеранської спортивної дипломатії. Як спортсмен, брав участь в усіх марафонах серії World Marathon Majors (у шести містах світу), змаганнях ветеранів «Ігри Героїв» та ін. Р. Кашпур активно залучений до громадської діяльності та медійно присутній за кордоном. Як амбасадор Благодійного фонду «Громадянин»/Citizen Charity foundation, він під час марафонів збирав кошти на протезування та реабілітацію бійців зі складними ампутаціями.

У контексті ветеранської спортивної дипломатії Р. Кашпура, також виділимо документальну кінострічку 2024 р. «Атлети війни» (Athletes of War) американського кінорежисера Г. Вераса (Gabriel Veras). В основі сюжету покладено участь ветерана на протезі у марафоні World Marathon Major в Лондоні, а також висвітлення викликів, з якими стикаються українські спортсмени під час війни. Серед ключових ідей стрічки – артикуляція необхідності недопущення спортсменів, які підтримують агресивну зовнішню політику, до міжнародних змагань. Кінострічка була презентована в Європейському парламенті, мала покази для закордонних глядачів з метою збору допомоги для реабілітації українських ветеранів. Доступність фільму на платформі Amazon Prime Video розширює аудиторію та посилює ефект міжнародної комунікації.

Костянтин Картавцев є ще одним показовим кейсом реалізації потенціалу ветеранської спортивної дипломатії. Після ампутації він використовував гольф як інструмент фізичної та психологічної реабілітації, а згодом долучився до розвитку відповідних ініціатив в Україні. Його ідея подарувати Д. Трампу ключку для гольфу з гравіюванням «Let's putt peace together!» («Давайте разом збудуємо мир!») була реалізована через передання подарунка В. Зеленським під час зустрічі у Білому домі 18.08.2025 р. В. Зеленський також показав відео зі зверненням К. Картавцева до Д. Трампа з проханням допомогти Україні закінчити війну справедливим і тривалим миром. У відповідь Д. Трамп записав своє звернення до українського ветерана (*The Voice of Ukraine*, 2025).

Подарунок у вигляді ключки для гольфу є доволі сильним символічним жестом. Він, найперше, апелює до особистих інтересів адресата (Д. Трампа як гольфіста). Також цей символічний жест перетворює абстрактну підтримку України на особисту історію взаємодії. Відтак було створено інформаційний привід для медіа, який легко відтворюється в заголовках, відео та соціальних мережах. Без медійного супроводу цей подарунок-символ працював би лише в межах приватної зустрічі. Натомість з медіасупроводом він став частиною глобального інформаційного простору. Американська публіка у такий спосіб бачить Україну через призму історії конкретної людини, а не лише якоїсь складної для розуміння геополітики. У США традиційно краще сприймають складні теми через історію конкретної людини. У цьому особливості американської культури сторітелінгу. Найсильніші матеріали про Україну для західних медіа – це завше історії ветерана як людини, а не ветерана як символу певної війни.

Аналіз кейса ветерана К. Картавцева демонструє, як медійна репрезентація персоналізованих історій здатна трансформувати ініціативу публічної дипломатії з локального жесту на інструмент міжнародного впливу. У цьому випадку саме медіа перетворили індивідуальний досвід ветерана на частину глобального дискурсу про війну, відповідальність і справедливий мир. Подібні практики не замінюють класичну дипломатію, однак суттєво підсилюють її ефективність, оперуючи емоційними, символічними та ціннісними ресурсами впливу на міжнародну громадську думку.

Важливо, що згадані українські ветерани репрезентують Україну без жорсткої інституційної прив'язки до державних структур. Те, що ветерани артикулюють позиції, спираючись на власний досвід та досвід побратимів, суттєво підвищує рівень довіри з боку закордонної аудиторії. Такий формат відповідає логіці публічної дипломатії, у межах якої моральний авторитет часто є більш переконливим, ніж формалізована інституційна риторика.

Попри наявність як у міжнародному, так і в українському контексті успішних кейсів ветеранської дипломатії, зокрема й спортивної, актуалізується потреба в нових її механізмах. Вони мають посилити спроможність ветеранів інтегруватися у сферу публічної дипломатії. Для цього необхідним є перехід від ситуативної репрезентації до системної інституціоналізованої участі ветеранів у міжнародній комунікації. Важливого значення набуває розвиток у зацікавлених ветеранів відповідних компетентностей через залучення ветеранів до освітніх і тренінгових програм. Йдеться про формування таких навичок, як адаптація меседжів до специфіки різних ці-

льових аудиторій, забезпечення довготривалого комунікаційного впливу, розбудова стійких міжнародних мереж взаємодії тощо.

На нашу думку, має бути сформований окремий дипломатичний вимір ветеранського спорту. Йдеться про те, що ветеранський та адаптивний спорт має бути осмислений і владою, і ветеранами та їх організаціями як інструмент м'якої сили та канал публічної дипломатії. Зокрема, ветерани мають бути інтегровані у державну стратегію публічної дипломатії як окрема цільова група та як активні комунікатори. Водночас важливо, щоб ветерани були належно підготовлені до взаємодії з іноземними медіа, громадськістю та офіційними інституціями, а також до комунікаційних викликів, зумовлених різними інтерпретаціями збройних конфліктів та воєн у міжнародному середовищі.

Очевидно, що розвиток відповідних навичок ветеранів має забезпечуватися як державними, так і недержавними акторами. У процесі формування ветеранів як ефективних суб'єктів публічної дипломатії держава та інститути громадянського суспільства мають діяти у партнерстві. Державні інститути повинні створювати сприятливі рамкові умови, водночас утримуючись від надмірного контролю. Наприклад, профільні органи у справах ветеранів можуть сприяти розвитку ветеранського лідерства; зовнішньополітичне відомство може інтегрувати ветеранський та адаптивний спорт у практики публічної дипломатії; освітні та наукові інституції можуть розробити спеціалізовані навчальні програми для ветеранів і т.д. Відтак інститути держави сприяють залученню ветеранів в систему публічної дипломатії, зокрема й через спорт.

Важливо уникнути формування патерналістської моделі взаємодії з ветеранами, а натомість розвивати партнерський підхід, який передбачає взаємну довіру. Зокрема, зовнішньополітичному відомству доцільно інституційно закріпити роль ветеранів як амбасадорів держави у національних стратегіях публічної дипломатії. Урядові інституції можуть виступати фасилітатором довготривалих горизонтальних зв'язків між спільнотами ветеранів з України та інших держав, сприяти функціонуванню міжнародних ветеранських мереж. Відзначимо, що професійні дипломати також мають розвивати компетентності взаємодії з ветеранами як новими акторами міжнародної комунікації

Щодо органів, відповідальних за ветеранську політику, то їх діяльність має спрямовуватися на розвиток ветеранського спорту не лише як інструмента реабілітації, а і як ресурсу соціального лідерства та громадського активізму. З цією метою доцільно інтегрувати компоненти лідерства, публічної комунікації та міжнародної взаємодії у програми ветеранського спорту; а також підтримувати ветеранські спортивні клуби як осередки громадської активності.

Щодо інститутів громадянського суспільства, то саме вони можуть відіграти ключову роль у підготовці ветеранів до виконання функцій амбасадорів держави та ветеранської спільноти. Вони здатні сприяти підвищенню рівня політико-правової культури ветеранів, формувати навички участі у публічному житті та міжнародній комунікації. Водночас ефективність такої діяльності значною мірою залежить від рівня довіри ветеранів до відповідних організацій. Однак той факт, що неурядові інституції працюють у горизонтальній, неієрархічній площині закладає основу для взаємодії й потенційної готовності ветеранів долучатися до тих чи інших проєктів.

Отже, ветеранський та адаптивний спорт, за нашою оцінкою, здатен трансформуватися в ефективний канал публічної дипломатії за умови його належної інституціоналізації, розвитку комунікативних компетентностей ветеранів та формування партнерської моделі взаємодії між державою, громадянським суспільством і міжнародними акторами. За таких умов частина зацікавлені ветерани зможуть поєднувати ролі спортсменів і суб'єктів міжнародної комунікації.

Висновки. Результати дослідження засвідчили еволюцію ветеранського й адаптивного спорту від вузькоспеціалізованої реабілітаційної практики до багатовимірного соціального феномена. В останнє десятиліття ветеранський спорт інтегрувався у сферу соціального активізму та публічної дипломатії. Це зумовлено такими основними чинниками: 1) активізація неурядових акторів у міжнародних відносинах; 2) зростанням у глобальному масштабі чисельності ветеранів і ветеранських спільнот унаслідок посилення викликів миру та безпеці; 3) проведенням масштабних міжнародних змагань ветеранів («Ігри нескорених», «Ігри воїнів» та ін.).

Ветеранська спортивна дипломатія формується як відносно новий напрям публічної дипломатії, що синтезує елементи ветеранського спорту, державної ветеранської політики та міжнародних відносин. Вона реалізується ветеранами як недержавними акторами міжнародних від-

носин і носіями унікального досвіду. Її зміст полягає у здійсненні міжнародної комунікації через спорт із громадськістю інших держав, а також із урядовими й неурядовими інституціями з метою просування інтересів держави та ветеранської спільноти. Така неформальна дипломатія, заснована на персональному досвіді ветеранів, сприяє формуванню довіри та розбудові партнерських мереж.

Соціальне значення ветеранської спортивної дипломатії полягає у створенні можливостей долучатися до громадського активізму у міжнародному форматі через близьку їм сферу спорту. Ветерани-спортсмени формують уявлення іноземної аудиторії про свою державу, народ, проблематику війни та миру. Неформальні міжособистісні взаємодії створюють підґрунтя для розвитку міжнародних партнерств за участю ветеранів і ветеранських організацій.

Результати дослідження підтвердили, що ветеранський спорт може виступати ефективним інструментом м'якої сили. Водночас реалізація потенціалу ветеранської спортивної дипломатії залежить від сукупності взаємопов'язаних чинників. Йдеться про: 1) рівень активності та вмотивованості самих ветеранів та їх організацій; 2) ефективність державної ветеранської політики; 3) наявність ініціатив неурядових акторів щодо підвищення рівня політико-правової культури ветеранів, а також розвитку інших навичок, важливих для публічної дипломатії.

У більшості держав ветеранська спортивна дипломатія наразі залишається недостатньо інституціалізованою, хоча окремі країни (Велика Британія, США, Франція, Канада та ін.) досягли певних успіхів. Водночас держави з найбільш розвиненими практиками ветеранської дипломатії функціонують в умовах миру. Тому їхні ветеранські спільноти зосереджені переважно на внутрішніх цілях розвитку, що пов'язані з інтересами ветеранської спільноти. Натомість у державах, що перебувають у стані війни, ветеранська дипломатія спрямована на інші завдання. Вони пов'язані передусім з міжнародною адвокацією, просуванням державних інтересів. Відтак вважаємо, що ветеранська дипломатія має дуже відмінні завдання в державах у стані миру і в стані збройних конфліктів (воєн). Досвід України є у цьому контексті показовим.

В Україні сформувалася чисельна ветеранська спільнота, яка продовжує зростати. Це актуалізує необхідність системного використання її потенціалу. Попри те, що на державному рівні декларується важливість залучення ветеранів, але інституціоналізація ветеранської дипломатії, зокрема й спортивної, відбувається повільно. Участь ветеранів у практиках публічної дипломатії має епізодичний і несистемний характер, що обмежує її стратегічний ефект. У цьому контексті існує потреба у послідовній підтримці з боку держави та інститутів громадянського суспільства процесів інтеграції ветеранів у сферу публічної дипломатії. Необхідне інституційне поєднання ветеранської дипломатії з державною ветеранською політикою, де спорт доцільно визначити одним з ключових інструментів. Важливим також є посилення публічної суб'єктності ветеранів і ветеранських організацій. Важливо розвивати у ветеранів чітке розуміння можливостей самореалізації на перетині ветеранського (зокрема й адаптивного) спорту та публічної дипломатії, а також усвідомлення потенційних результатів їхньої системної участі у цих процесах.

References

1. Associated Press (2022), "Freed Ukrainian medic: "Heart bleeds" for Mariupol", *YouTube*, 11 July available at: <https://www.youtube.com/watch?v=q925LBQwxnw> (accessed 14 March 2026).
2. Black, D. and Peacock, B. (2013), "Sport and Diplomacy", in A.F. Cooper, J. Heine, and R. Thakur (eds.) *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, Oxford University Press, Oxford, pp. 708-725.
3. Brittain, I. (2012), "The Paralympic Games: From a Rehabilitation Exercise to Elite Sport (and back again?)", *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, Vol. 19 No 9, pp. 526-530, <https://doi.org/10.12968/ijtr.2012.19.9.526>.
4. Brittain, I., Bunds, K. and Bocarro, J. (2024), "The Contribution of Sport in the Rehabilitation Process of Disabled Military Veterans: A Case Study of the 2016 Invictus Games", *Journal of Global Sport Management*, Vol. 9 No 1, pp. 62-85, <https://doi.org/10.1080/24704067.2022.2031249>.
5. Caddick, N. and Smith, B. (2014), "The Impact of Sport and Physical Activity on the Well-Being of combat veterans: A Systematic Review", *Psychology of Sport and Exercise*, Vol. 15, No 1, pp. 9-18, <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2013.09.011>.

6. Castle, C.L., Heinze, N. and Gomes, R.S.M. (2024), "The Experiences of Attending an International Veteran Sporting Competition and Preparatory Camp for Team Ukraine During the Russo-Ukrainian Conflict", *Frontiers in Sports and Active Living*, No 6, article 1395672, <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1395672>.
7. CBA Initiatives Center (2023), "Sports ambassadors", available at: <https://cbacenter.ngo/en/sports-ambassadors> (accessed 14 March 2026).
8. CNBC Television (2022), "Ukrainian medic Taira Paievska testifies before Senate on Russia's war in Ukraine – 9/15/2022", *YouTube*, 15 September, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=gvETx4zAcI8> (accessed 14 March 2026).
9. Cooper, A.F., Heine, J. and Thakur, R. (2013), "Introduction: The Challenges of 21st-century Diplomacy", in A.F. Cooper, J. Heine and R. Thakur (eds.) *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*. Oxford: Oxford University Press, pp. 1-31.
10. Cooper, J.N., Keaton, A.C. and Fine, C.F. (2023), "Intergenerational Activism in College Sport: A Critical Examination of the Civil Rights, Black Power, and Black Lives Matter Movement Eras", *Journal of Issues in Intercollegiate Athletics*, Vol. 16 No 2, pp. 143-167.
11. Dart, J. (2017), "Showing Israel the Red Card: Activists Engaged in Rro-Palestinian Sport-Related Campaigns", *International Journal of Sport Policy and Politics*, Vol. 9 No 3, pp. 521-539, <https://doi.org/10.1080/19406940.2017.1292303>.
12. Elling, A., Van Hilvoorde, I. and Van Den Dool, R. (2014), "Creating or Awakening National Pride Through Sporting Success: A longitudinal Study on Macro Effects in the Netherlands", *International Review for the Sociology of Sport*, Vol. 49 No 2, pp. 129-151, <https://doi.org/10.1177/1012690212455961>.
13. Goodman, S. (1986) *Spirit of Stoke Mandeville: The story of Sir Ludwig Guttmann*, Collins, London.
14. Habermas, J. (1987) *The Theory of Communicative Action. Volume 2: Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason*, Beacon Press, Boston.
15. Habermas, J. (1996) *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*, Polity Press, Cambridge.
16. Khoma, N. and Kozma, V. (2022), "Spectacularization of Political Activism: Subject Matter and Social Effect", *Greek Review of Social Research*, No 158, pp. 3-27, <https://doi.org/10.12681/grsr.29376>.
17. Khoma, N. and Nikolaieva, M. (2024), "Assessing the Peacebuilding Institutional Capacity of Sport in Armed State Conflicts", *Journal of Physical Education and Sport*, Vol. 24 No 5, pp. 1198-1204, <https://doi.org/10.7752/jpes.2024.05138>.
18. Khoma, N. and Vdovychyn, I. (2022), "Anti-war Actionism in the Urbanized Space: A Postmodern Approach to Asserting the Value of Peace", *Studia Regionalne i Lokalne*, Vol. 4 No 90, pp. 49-63, <https://doi.org/10.7366/1509499549005>.
19. Kobierecki, M.M. (2013), "Sport in international relations: Expectations, possibilities and effects", *International Studies: Interdisciplinary Political and Cultural Journal*, Vol. 15 No 1, pp. 49-74. <https://doi.org/10.2478/ipcj-2013-0004>.
20. Mackintosh, C., Reavill, N., O'Hanlon, R. and Roberts, D. (2025), "Understanding the Role of the Invictus Games in Supporting the Transition for UK Disabled Military Veterans", *Frontiers in Sports and Active Living*, No 7, article 1609967, <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1609967>.
21. Nye, J.S. (1990), "Soft power", *Foreign Policy*, No 80, pp. 153-171, <https://doi.org/10.2307/1148580>.
22. Omar-Fauzee, M.S., Mohd-Ali, M., Soh, K. Geok and Ibrahim, N. (2010), "The participation motive in the Paralympics", *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*, Vol. 2, No 1, pp. 250-272.
23. Putnam, R.D. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon & Schuster, New York.
24. Roberts, G.A., Arnold, R., Gillison, F., Colclough, M. and Bilzon, J. (2021), "Military Veteran Athletes' Experiences of Competing at the 2016 Invictus Games: A Qualitative Study", *Disability and Rehabilitation*, Vol. 43 No 24, pp. 3552-3561, <https://doi.org/10.1080/09638288.2020.1725655>.

25. Rofe, J.S. (2016), "Sport and Diplomacy: A Global Diplomacy Framework", *Diplomacy & Statecraft*, Vol. 27 No 2, pp. 212-230, <https://doi.org/10.1080/09592296.2016.1169785>.
26. Rogan, M. (2010), *Britain and the Olympic Games: Past, Present, Legacy*, Matador, Leicester.
27. *The Voice of Ukraine* (2025), "Trump thanks Ukrainian soldier for gifted golf club – video", 19 August, available at: <https://english.nv.ua/nation/trump-thanks-ukrainian-soldier-for-hockey-stick-gift-50538358.html> (accessed 14 March 2026).
28. Touraine, A. (1981), *The Voice and the Eye: An Analysis of Social Movements*, Cambridge University Press, New York.
29. Touraine, A. (1988), *The Return of the Actor: Social Theory in Postindustrial Society*, University of Minnesota Press, Minneapolis.
30. Verkhovna Rada of Ukraine (2024), "Stratehiya veterans'koyi polityky na period do 2030 roku" [*Veterans policy strategy for the period up to 2030*], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80/ed20251126?lang=en#Text> (accessed 14 March 2026) [in Ukrainian].
31. West, B. (2022), "Militarizing Politics of Recognition Through the Invictus Games: Post-Heroic Exalting of the Armed Forces", *American Journal of Cultural Sociology*, Vol. 10, No 4, pp. 596-619, <https://doi.org/10.1057/s41290-022-00172-3>.
32. Zaharna, R.S. (2019), "Culture, Cultural Diversity and Humanity-centred Diplomacies", *The Hague Journal of Diplomacy*, Vol. 14 No 1-2, pp. 117-133, <https://doi.org/10.1163/1871191X-14101018>.

Стаття надійшла / Received: 15.03.2026

Схвалено / Accepted: 15.06.2026

Опубліковано / Published: 30.06.2026